

Handreiking Asbest voor Bakkerijen en Zoetwarenbedrijven

Asbest is een belangrijk onderwerp voor de voedingsmiddelen-industrie. De bakkerij- en de zoetwarenbranche streven ernaar om op termijn asbesthoudende materialen te verwijderen uit productie-apparatuur en op 'kritische plekken' in gebouwen en installaties (utilities). Kritische plekken zijn plaatsen waar regelmatig productie- of technisch personeel werkt en/of waar zich product bevindt.

Asbest is op de meest uiteenlopende manieren toegepast. Het kan zijn dat u helemaal geen asbesthoudende materialen in uw bedrijf heeft, maar helaas kan het zich ook op veel verschillende plaatsen bevinden. In het laatste geval zult u zich de volgende vragen moeten stellen:

- welke risico's brengt asbest met zich mee?
- welke maatregelen moeten wij nemen?

Deze handreiking, die deel uitmaakt van de afspraken in de arbo-catalogus, biedt inzicht hoe u op een verantwoorde manier met de asbestproblematiek kunt omgaan en bevat de volgende onderdelen:

- Feiten en fabels over asbest: wat is waar en niet waar van alle beweringen over asbest?
- Beslisschema 'Asbest in productieapparatuur, installaties en gebouwen': een checklist om de situatie in uw bedrijf in kaart te brengen en tot gepaste maatregelen te komen.
- Diverse bijlagen:
 - Bijlage 1: Een asbestbeheersplan: wat moet dat omvatten?
 - Bijlage 2: Foto's van mogelijke vindplaatsen van asbesthoudend materiaal in productieapparatuur, gebouwen en/of installaties.
 - Bijlage 3: Interne en externe communicatie.
 - Bijlage 4: Korte uitleg van veelgebruikte termen.

Disclaimer

Met deze handreiking willen VBZ en NVB bakkerijen en zoetwarenbedrijven ondersteunen om op een zo verantwoord mogelijke manier met de asbestproblematiek in hun bedrijf om te gaan. De situatie zal per bedrijf verschillen en daarom bieden wij u zo veel mogelijk bouwstenen en aanwijzingen om een eigen aanpak te ontwikkelen, inclusief suggesties wanneer aanvullende ondersteuning nodig is en hoe deze verkregen kan worden. Branche-afspraken zijn vastgelegd in de arbocatalogus.

De handreiking is met de grootst mogelijke zorg en in nauw overleg met de vakbonden samengesteld. Daarnaast zijn ook de opmerkingen van de Inspectie SZW zo goed mogelijk verwerkt. Gezien de aard van de thematiek en de voortdurende ontwikkelingen in wet- en regelgeving, alsook technische ontwikkelingen, behoudt elk bedrijf echter zelf de verantwoordelijkheid voor de wijze waarop men de asbestproblematiek aanpakt.

Juni 2017, 2e herziene versie

Hoofdstuk 1	Feiten en fabels over asbest	7
Hoofdstuk 2	Introductie tot het 'beslisschema asbest'	11
	Beslisschema asbest	16
Hoofdstuk 3	Toelichting beslisschema asbest	18
	Fase 1: Voortraject: het in kaart brengen van asbest	20
	Fase 2: Risicobeoordeling en maatregelen	29
Bijlagen		
Bijlage 1	Een asbestbeheersplan: wat moet dat omvatten?	38
Bijlage 2	Foto's van asbesthoudende materialen in productieapparatuur, installaties en gebouwen	41
Bijlage 3	Interne en externe communicatie	49
Bijlage 4	Korte uitleg van veelgebruikte termen	52

Het woord 'asbest' roept veel reacties en emoties op. Iedereen heeft er een mening over. Maar wat zijn eigenlijk de feiten en wat de fabels? Juist bij asbest liggen de zaken vaak een stuk genuanceerder dan wordt gedacht. Een korte toelichting op de meest voorkomende 'feiten en fabels' over asbest.

'Asbest is levensgevaarlijk.'

Inderdaad...

blootstelling aan asbest kan levensgevaarlijk zijn en leiden tot dodelijke ziekten, zoals longkanker. Volgens schattingen sterven er in Nederland jaarlijks gemiddeld 800 tot 1000 mensen omdat zij eerder in hun leven aan asbest zijn blootgesteld. De ziekte openbaart zich pas na enkele tientallen jaren en is niet te genezen.

Maar...

asbest is in onbeschadigde vorm niet gevaarlijk, zoals asbest achter een gesloten beplating, of een asbestplaat of pakking in goede staat (dus zonder gaten of rafelranden). Het wordt pas gevaarlijk als losse asbestvezels (bijvoorbeeld in asbeststof) worden ingeademd. Daarom moet het inademen van asbestvezels worden voorkomen.

'Een ruimte waar asbest is ontdekt moet meteen worden afgesloten.'

Inderdaad...

als reëel gevaar bestaat dat mensen hoge concentraties asbestvezels (stof) kunnen inademen dan moeten meteen beschermende maatregelen worden getroffen. Afsluiten van de ruimte kan daar één van zijn.

Maar...

de aanwezigheid van asbest in een ruimte is geen reden tot paniek. Snel en verstandig reageren is het devies. Dat betekent: baseer acties op basis van feiten en een deskundig oordeel!

'Niet alle soorten asbest zijn even gevaarlijk.'

Inderdaad....

er zijn verschillen in schadelijkheid tussen de ene en de andere soort asbest. Hoe schadelijk een bepaald soort asbest is, hangt af van de vorm van de vezels. Die verschilt per soort.

Maar...

alle soorten asbest zijn gevaarlijk en kunnen leiden tot (ernstige, zelfs dodelijke) ziektes bij inademing. Daarom gelden voor alle soorten scherpe maxima ('grenswaarden') voor het aantal vezels dat in de lucht mag voorkomen. Deze normen worden telkens aangescherpt.

'Medewerkers vertellen over de aanwezigheid van asbest geeft alleen maar onrust.'

Inderdaad....

zodra medewerkers horen dat sprake is van asbest in uw bedrijf kunnen zij zich zorgen maken. Zeker als zij onverwachts, bijvoorbeeld bij een incident, in aanraking komen met asbestvezels en/of stof.

Maar....

goede en tijdige informatie kan bezorgdheid bij medewerkers voorkomen en rust creëren. Geheimzinnig doen is dan ook geen goede strategie: het kan er voor zorgen dat medewerkers ook goede en eerlijke informatie niet meer vertrouwen en dat ongegronde verhalen de ronde gaan doen.

'Een gespecialiseerd asbestbedrijf inschakelen is te duur'

Inderdaad....

het inschakelen van deskundigen voor de inventarisatie, sloop en afvoer van asbest kan een flinke som kosten. Dat komt vooral door de kosten om medewerkers zorgvuldig te beschermen: zowel uw medewerkers als die van het asbestbedrijf en de afvalverwerker.

Maar...

het inschakelen van een gespecialiseerd bedrijf kan ook veel kosten besparen. Niemand zit immers te wachten op een onjuist beeld van de situatie, op kosten als gevolg van incidenten doordat asbest over het hoofd is gezien, of hoge boetes van inspecties als niet is voldaan aan de regels. Goedkoop kan dan - zo leert de praktijk - juist duurkoop blijken te zijn!

'Inademen van asbest leidt echt niet altijd tot kanker.'

Inderdaad....

iedereen ademt in zijn leven asbestvezels in: ze zitten namelijk ook in minuscule hoeveelheden in de omgevingslucht. Of iemand er daadwerkelijk ziek van wordt hangt af van het soort asbest, de hoeveelheid ingeademde vezels en hoe lang dat duurt. Ook persoonlijke factoren kunnen een rol spelen.

Maar...

omdat ook individuele gevoeligheid een rol speelt, kan in sommige gevallen zelfs het inademen van een relatief kleine hoeveelheid asbestvezels tot problemen leiden. Inademing moet daarom altijd actief worden voorkomen.

'Een enkele asbestvezel in voedsel kan geen kwaad.'

Inderdaad....

het is (nog) niet aangetoond dat het eten van een enkele (of meerdere) asbestvezel(s) de gezondheid aantast.

Maar...

wetenschappers sluiten niet uit dat mensen ziek kunnen worden van asbest in hun voedsel. Er is nog te weinig onderzoek op dat gebied gedaan. Het zekere voor het onzekere nemen is daarom de beste raadgever.

2. Introductie tot het 'beslisschema asbest' in productieapparatuur, installaties en gebouwen

'Of inademing leidt tot ziekte kan niemand van tevoren zeggen.'

Inderdaad....

geen enkel medisch onderzoek kan, na inademing van asbestvezels, met zekerheid aangeven wat hier de gevolgen van zullen zijn. Gaat het om een incidentele, kleine en korte blootstelling dan is de kans op negatieve gevolgen in de toekomst heel erg klein; geheel uitgesloten is het echter niet.

Maar....

medewerkers die (waarschijnlijk) asbest hebben ingeademd, kunnen zich terecht zorgen maken over de mogelijke gevolgen. Een zorgvuldig gesprek met de bedrijfsarts is belangrijk: deze mogelijkheid moet worden geboden. De arts moet bovendien een aantekening maken van het gesprek, en daarmee ook van de blootstelling. Vanwege de potentieel ernstige gevolgen moet de blootstelling ook in het personeelsdossier worden geregistreerd en (langdurig) worden bewaard.

Zowel de bakkerij- als de zoetwarenbranche streven ernaar om op termijn alle asbesthoudende materialen te verwijderen uit productieapparatuur en op 'kritische plekken' in gebouwen en installaties (utilities).

'Kritische plekken' zijn die plaatsen waar het risico bestaat:

- dat medewerkers (zowel productiemedewerkers als bijvoorbeeld medewerkers van de technische dienst) blootgesteld kunnen worden aan asbestvezels en/of asbeststof;
- dat asbestvezels en/of asbeststof in producten terecht komen.

Met het beslisschema en de bijbehorende handleiding op de volgende pagina's kunt u op een verantwoorde manier vaststellen waar zich mogelijk asbesthoudend materiaal bevindt in uw bedrijf, wat de mogelijke risico's zijn en de maatregelen die u in dat geval kunt nemen.

U krijgt bovendien informatie over de deskundigheid die u hierbij nodig heeft. In de diverse bijlagen treft u extra achtergrondinformatie aan.

In deze gefaseerde aanpak wordt onderscheid gemaakt tussen:

Fase 1: Voortraject. Tijdens deze fase brengt u in kaart of mogelijk asbesthoudend materiaal in uw bedrijf aanwezig is.

Fase 2: Risicobeoordeling en maatregelen. U beoordeelt welke risico's er zijn in relatie tot asbest en welke maatregelen u moet nemen.

U treft hiervoor een schema aan met bijbehorende toelichting.

Daarin krijgt u bijvoorbeeld antwoord op de volgende vragen:

- wat is het verschil tussen een vooronderzoek en een daadwerkelijke asbestinventarisatie? Welke eisen moet u precies stellen aan een vooronderzoek en aan een asbestinventarisatie?
- welke deskundigheid heeft u nodig?

- wat zijn de belangrijkste aandachtspunten bij een sanering?
- wat is een asbestbeheersplan? Uit welke onderdelen bestaat zo'n plan?

Het doorlopen van het schema levert u een duidelijk plan op voor sanering of beheersing, inclusief de periodieke inspectie, voorlichting en werkprocedures die daar bij horen.

Hiermee zorgt u meteen voor de verdiepende RI&E voor asbesthoudend materiaal in productieapparatuur, gebouwen en installaties. Deze voegt u toe aan uw RI&E-rapport / Plan van Aanpak.

Het is belangrijk om de verantwoordelijkheid voor het asbesttraject in handen te leggen van de directie of bijvoorbeeld de kwaliteitsmanager. Het kan namelijk zijn dat u verstrekende beslissingen moet nemen als het gaat om saneren. Daar zijn soms forse investeringen mee gemoeid.

Asbest kan zich op allerlei plaatsen bevinden. Betreft het de isolatie op een zolder waar nooit iemand komt, dan is het minder problematisch dan wanneer het om ruimtes gaat waar mensen werken. Prioriteit binnen de branche moet derhalve uitgaan naar apparatuur waar productie- of technisch personeel regelmatig in of aan werkt, en/of waarin zich product bevindt, zoals: ovens, droogkasten, koel- en vriesruimten. In de eerste plaats gaat het daar om het beschermen van de medewerkers tegen mogelijke risico's. Bescherming van het product is vooral van belang met het oog op productveiligheid en imagoschade.

2.1. Beslisschema asbest in productie-apparatuur, installaties en gebouwen: waar gebruikt u dit voor?

Het beslisschema op de volgende pagina behandelt vragen die u rond asbest moet stellen:

Fase 1: voortraject. Hiermee stelt u in 3 stappen vast of zich mogelijk asbesthoudend materiaal bevindt in productieapparatuur, gebouwen en/of installaties.

Fase 2: risicobeoordeling en maatregelen. In deze fase maakt u een beoordeling van mogelijke risico's en stelt u vast welke maatregelen u moet nemen. Deze fase bestaat uit één stap die uitmondt in op uw situatie toegesneden maatregelen.

Gebruik bij het doorlopen van de verschillende stappen de toelichting die volgt op het asbestschema (pagina's 18 t/m 37)

Belangrijkste wet- en regelgeving

Centraal in deze handreiking staat hoe u in uw bedrijf kunt vaststellen waar zich mogelijk asbesthoudend materiaal bevindt en hoe u daar vervolgens mee om kunt gaan.

Twee wettelijke regimes zijn hiervoor van belang. Zij hebben elk een ander doel maar grijpen wel op elkaar in:

- de Arbowet en het Arbobesluit.

Deze verplichten alle bedrijven om te inventariseren aan welke arborisico's – in dit geval de inademing van asbestvezels – werknemers mogelijk blootgesteld (kunnen) worden. Is daar inderdaad kans op, dan moeten maatregelen worden getroffen om medewerkers afdoende te beschermen. Het verwijderen heeft de voorkeur. Is dat niet mogelijk, dan moet het asbesthoudend materiaal afgeschermd worden. Is dat allemaal niet haalbaar, dan is het gebruiken van persoonlijke beschermingsmiddelen als laatste maatregel een mogelijkheid. De eerste fase van het beslisschema (de voorfase, het in kaart brengen van de stand van zaken in het bedrijf) is te beschouwen als een 'nadere risico-inventarisatie en evaluatie asbest'. Binnen de kaders van de wetgeving staat het u vrij om in deze fase uw eigen keuzes te maken ten aanzien van, onder meer, de deskundigheid die u inschakelt. Deze handreiking adviseert u daarbij.

- het Asbestverwijderingsbesluit.

Doel van de regels in dit besluit is om ervoor te zorgen dat asbest – indien daadwerkelijk aanwezig – zorgvuldig wordt verwijderd en op de juiste wijze wordt verwerkt. Deze regels zijn dus relevant in fase 2 van het beslisschema. In deze fase moet de eigenaar van het asbest (in de meeste gevallen de organisatie zelf, als deze eigenaar is van gebouw c.q. apparatuur) zich houden aan een groot aantal normen en certifica-

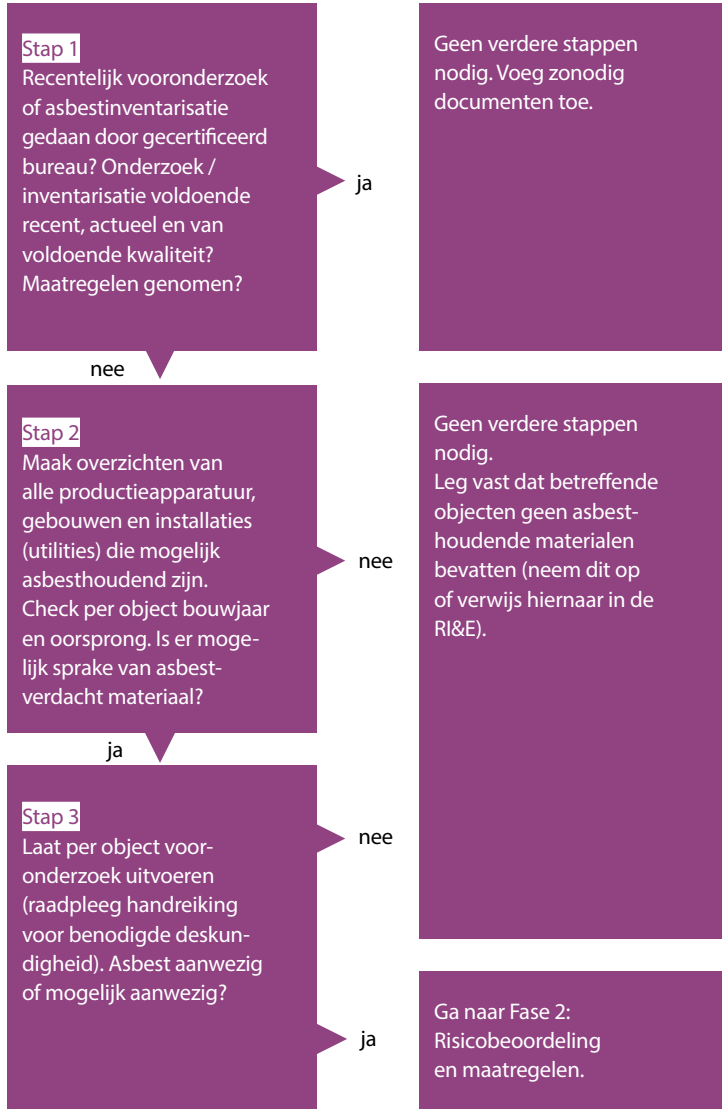
tieverplichtingen. Het besluit bevat bepalingen die moeten zorgen dat alle betrokken medewerkers tijdens een sanering (en de voorbereiding ervan) worden beschermd tegen mogelijke risico's. Daarnaast bevat het verplichtingen ten aanzien van de verwijdering; zo moet het materiaal zorgvuldig ingepakt worden aangeboden aan een afvalbedrijf dat het vervolgens verwerkt op een daartoe bevoegde stortplaats. Het asbestverwijderingsbesluit treedt dus in werking zodra sprake is van asbestverwijdering (sanering). De werkgever (opdrachtgever voor de sanering), maar ook alle andere bedrijven die bij de sanering en de voorbereiding betrokken zijn, moeten conform deze regels handelen. Bij nalatigheid kunnen hoge boetes volgen.

Omdat het hier zowel om milieu- en afvalwetgeving als Arbowetgeving gaat, kunt u in relatie tot asbest te maken krijgen met drie inspecties:

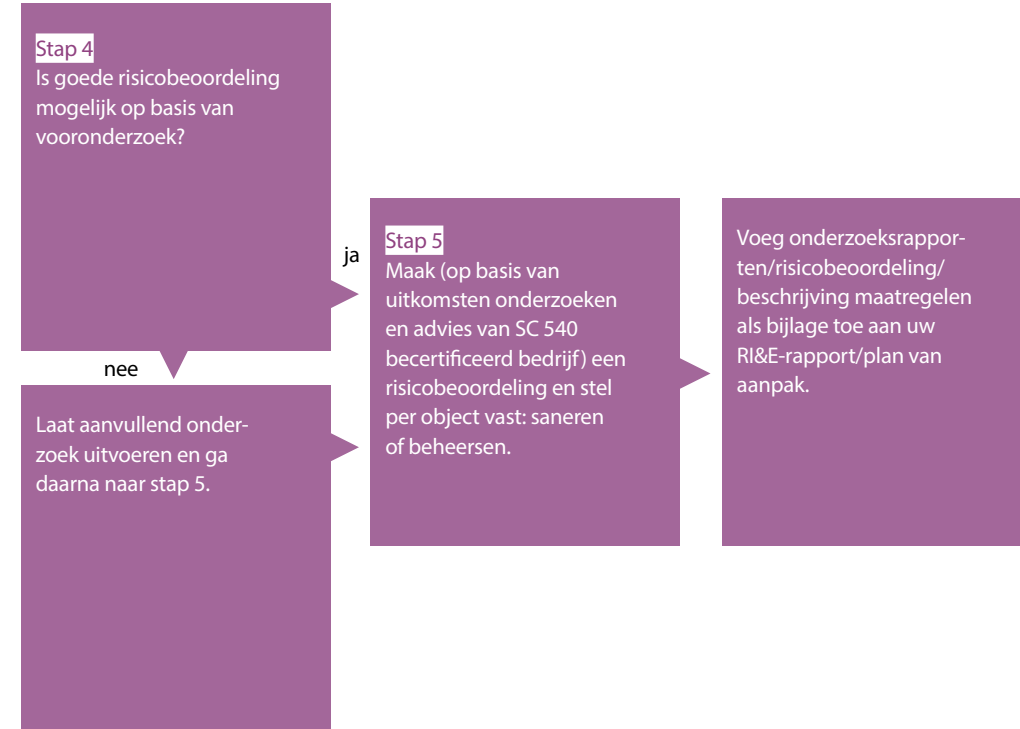
- de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), die vooral controleert of alles wordt gedaan om te voorkomen dat asbest vrijkomt in het milieu / de leefomgeving;
- de Inspectie SZW die inspecteert of alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen zijn genomen om medewerkers te beschermen tegen blootstelling aan asbest;
- daarnaast zal ook de gemeente controleren of aan de eisen van het bouwbesluit en de vergunningseisen van de gemeente (slooptmelding) wordt voldaan.

Beslisschema asbest

Fase 1: Voortraject

Fase 2: Risicobeoordeling en maatregelen

3. Toelichting op 'beslisschema asbest' in productieapparatuur, gebouwen en installaties

Met het doorlopen van het beslisschema op de vorige pagina brengt u de situatie in uw bedrijf in kaart. Mocht blijken dat sprake is van risicovolle situaties dan kunt u de juiste maatregelen nemen. Onderstaande handleiding gebruikt u als toelichting om de stappen zorgvuldig te doorlopen.

LET OP: als u het vermoeden heeft dat u (mogelijk of werkelijk) te maken heeft met asbesthoudend materiaal dan is het dringende advies om van het materiaal af te blijven en alleen in overleg met deskundigen handelingen te verrichten. Het bewerken, verwerken of in voorraad hebben van asbesthoudende materialen is zelfs verboden (op basis van het asbestverwijderingsbesluit).

Waar kan asbesthoudend materiaal zich mogelijk bevinden?
Asbest kan zich op verschillende plekken in het bedrijf bevinden:

- In productieapparatuur. Het betreft apparatuur die vanwege haar functionaliteit mogelijk asbest bevat en waar productie- of technisch personeel regelmatig in of aan werkt en/of waarin zich product bevindt. Dit zijn vaak apparaten / machines waarin warmte of juist koude wordt geproduceerd en die dus isolatie nodig hebben of waarbij afdichtingsmaterialen (pakkingen en koord) zijn toegepast. Voorbeelden zijn ovens, droogkasten en koel- en vriesruimtes.
- In gebouwen. Het gaat om alle gebouwen en gebouwdelen van uw bedrijf. Asbest kan zich bijvoorbeeld bevinden in pakkingen, koord of isolatie van leidingen (rioleringen, ventilatiesystemen, gasafvoeren, stoomleidingen), scheidingswanden, brandwerende constructies, daken / dakbedekking, vensterbanken, plafonds,

Brander met asbest

Bitumen dak

oude vloerbedekking (onder huidige vloerbedekking). Leidingen die deel uitmaken van het ondergrondse openbare gas-, water- en rioolleidingnet buiten de inrichting, vallen vanzelfsprekend niet onder uw inventarisatieverplichtingen.

- In installaties. Het betreft die utilities die vanwege hun functionaliteit mogelijk asbest bevatten, zoals objecten waarin warmte-/koude-isolatie is verwerkt, bijvoorbeeld verwarmingsapparatuur, ketelhuis, koelinstallaties en leidingen.

Ter illustratie kunt u in bijlage 2 voorbeelden uit de praktijk zien. Deze foto's vormen slechts een selectie van mogelijke vindplaatsen van asbest, maar geven een goede eerste impressie.

LET OP: U moet rekening houden met extra eisen aan uw inventarisatie daar waar sprake is van asbesthoudende materialen in productieapparatuur en op 'kritische plekken' (plaatsen waar medewerkers mogelijk risico lopen door blootstelling aan asbestvezels en/of stof en plaatsen waar asbestvezels en/of asbeststof in product terecht kunnen komen). Deze extra eisen worden gesteld vanwege de mogelijke gezondheidsrisico's voor werknemers in dergelijke situaties (zowel productiepersoneel als medewerkers van de Technische Dienst), alsmede de risico's op imagoschade, voor uw eigen bedrijf maar ook voor collega-bedrijven. Bij onderstaande stappen wordt telkens beschreven welke extra eisen worden gesteld.

Asbest pakking in gasafvoerkanaal

Asbestpakkingen tussen flenzen installatie

Fase 1. Voortraject: het in kaart brengen van asbest in uw bedrijf

Het voortraject bestaat uit drie stappen. In het voortraject kunt u - binnen de geldende wet- en regelgeving (zie ook pagina 14 en 15) - naar eigen inzicht keuzes maken, gebruikmakend van onderstaande toelichting en richtlijnen, afhankelijk van de situatie die u aantreft in uw eigen organisatie:

- Stap 1. Een check of eerder asbestonderzoek is verricht en of dit bruikbaar is voor een goede beoordeling van de huidige situatie. Is dat niet het geval dan gaat u naar stap 2.
- Stap 2. Een eerste globale inschatting of sprake is van asbestverdacht materiaal. Is dat het geval dan gaat u naar stap 3.
- Stap 3. Een vooronderzoek, om middels visuele controle vast te stellen of daadwerkelijk of mogelijk asbesthoudend materiaal aanwezig is, waar het zich bevindt en in welke staat het verkeert. Blijkt dat inderdaad het geval dan gaat u naar de stappen in fase 2.

Stap 1 Check op bruikbaarheid van eerder asbestonderzoek

Het kan zijn dat in uw bedrijf al eerder onderzoek heeft plaatsgevonden naar de mogelijke aanwezigheid van asbest.

Heeft nooit eerder onderzoek plaatsgevonden, dan kunt u direct door naar stap 2.

Heeft wel eerder onderzoek plaatsgevonden: doorloop dan eerst onderstaande vragen:

- is het eerder gehouden onderzoek voldoende recent en actueel?
- is het van voldoende kwaliteit?
- heeft de inventarisatie geleid tot het nemen van doelmatige maatregelen?

A. Wat betekent 'voldoende recent' en 'nog steeds actueel'?

- Als het onderzoek korter dan 5 jaar geleden is uitgevoerd (zie ook de bepalingen in het betreffende rapport over de geldigheidstermijn)¹.
- Indien tijdens dit onderzoek asbesthoudend materiaal is aan-

getroffen: is bekend wat de huidige conditie van het asbest is (bijvoorbeeld doordat deze regelmatig door een deskundige medewerker / extern deskundige wordt gemonitord)?

- Wanneer na deze inventarisatie geen wijzigingen hebben plaatsgevonden (bijvoorbeeld het vervangen van onderdelen van mogelijk verdachte oorsprong, tijdens reparaties / onderhoud).

B. Wat betekent 'van voldoende kwaliteit'?

- Het onderzoek geeft een volledig beeld van de gehele situatie. Relevante onderdelen uit gebouw c.q. machines / installaties mogen dus niet worden uitgesloten, zoals machines die recent zijn aangeschaft. Het onderzoek moet ook een beeld geven van de aanwezige reserve-onderdelen in het magazijn: ook deze kunnen asbesthoudend materiaal bevatten.
- Het onderzoek naar plaatsen waar productie- of technisch personeel regelmatig in of aan werkt (en/of waar zich product bevindt) is gedaan door een SC-540-gecertificeerd asbestinventarisatiebureau (certificering is na te gaan via Stichting Ascert) (www.ascert.nl).
- Een uitgebreide visuele inspectie heeft plaatsgevonden, ook achter eenvoudig te verwijderen beplating, eventueel aangevuld met monsternamen.
- Mogelijk verborgen asbesttoepassingen in apparatuur, installaties en gebouwen zijn benoemd.
- Een beoordeling is gemaakt van beschikbare informatie van leveranciers en TD.

1. Het kan zijn dat u te maken heeft met een onderzoek dat ouder is dan 5 jaar. Is het onderzoek toch van voldoende kwaliteit – check op alle vragen onder stap 1 – en heeft u in de tussentijd alle noodzakelijke (beheers) maatregelen genomen die destijds werden aanbevolen, dan kunt u ook een rapport ouder dan 5 jaar als voldoende bruikbaar beschouwen. Moet u het asbestinventarisatierapport gebruiken voor een sanering, dan mag het niet ouder zijn dan 3 jaar. Schakel een deskundige in als u twijfels heeft.

C. Wat wordt bedoeld met 'het nemen van doelmatige maatregelen'?

- Met 'doelmatige maatregelen' wordt een duidelijk plan voor sanering of beheersing bedoeld. Is dat er niet, stel het dan alsnog op met deskundige ondersteuning.
- Een plan voor saneren en/of beheersen moet ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Zijn de voorgestelde saneringen werkelijk uitgevoerd c.q. staan zij op afzienbare termijn in de planning? Bevat het beheersplan alle noodzakelijke elementen (met alle periodieke inspecties, voorlichting en werkprocedures die daar bij horen, zie bijlage 1) en worden alle acties uitgevoerd die noodzakelijk zijn, zoals regelmatige inspectie / monitoring?

Kan op alle bovenstaande vragen volmondig 'ja' worden geantwoord, dan kunt u de volgende stappen achterwege laten. Dit geldt overigens alleen voor de onderzochte objecten.

Is het antwoord op (sommige van) bovenstaande vragen 'nee' dan volgt stap 2.

Stap 2 Eerste controle op aanwezigheid van asbesthoudend materiaal: check op bouwjaar en oorsprong

Na 1994 mag asbest in Nederland niet meer worden bewerkt, verwerkt of in voorraad worden gehouden. In diverse andere Europese landen is asbest soms nog tot het jaar 2000 verwerkt. In China, Brazilië, Indonesië, Rusland en India gebeurt dit zelfs nog steeds, bijvoorbeeld in onderdelen die bestemd zijn voor productie-apparatuur of installaties. Ook in apparatuur die naar Nederland wordt geëxporteerd.

Daarom is het van belang om allereerst het bouwjaar en de oorsprong van de gebouwen, machines en installaties in uw bedrijf te achterhalen. Middels deze stap gaat u dat na, evenals waar onderdelen vandaan komen en welke aanpassingen na de aanschaf zijn aangebracht. Zo maakt u een eerste selectie op welke plaatsen mogelijk sprake is van asbesthoudend materiaal.

Om systematisch te werk te kunnen gaan, zet u allereerst alle gebouwen(delen), machines en installaties in een overzicht. Per onderdeel doorloopt u vervolgens onderstaande aspecten. Dit leidt al dan niet tot een lijst met gebouw(delen), machines en installaties waar zich mogelijk asbest bevindt. Voor onderdelen waar dit inderdaad het geval is, doorloopt u vervolgens stap 3. Voor de onderdelen die na de derde stap nog op de lijst staan, gaat u naar fase 2.

Belangrijk bij deze 2e stap zijn dus bouwjaar en herkomst van alle onderdelen in uw overzicht:

- Zijn gebouwen (of delen ervan) vóór 1994 gebouwd? Dan bestaat het risico op de aanwezigheid van asbesthoudend materiaal. Voor deze gebouw(delen) moet in ieder geval stap 3 worden gezet. Dit is niet nodig bij gebouwen die ná 1994 zijn gebouwd.
- Datzelfde jaartal is ook voor machines en installaties van belang: zijn zij vóór 1994 in Nederland gebouwd, of bevatten zij oudere onderdelen? Dan moet worden onderzocht of zij al dan niet asbesthoudend materiaal bevatten (bijvoorbeeld in pakkingen of isolatie). Vraag allereerst (schriftelijke) leveranciersinformatie op over asbesthoudend materiaal in de machines en installaties. Overigens is leveranciersinformatie niet altijd betrouwbaar. Vraag door als u twijfels heeft.
- Machines en installaties die ná 1994 zijn gebouwd kunnen ook asbesthoudend materiaal bevatten indien zij afkomstig zijn uit landen waar na 1994 nog asbest werd of wordt verwerkt. Machines afkomstig uit die landen, moeten in deze fase worden

beschouwd als mogelijk verdachte objecten: asbestvrijverklaringen uit deze landen zijn helaas onvoldoende betrouwbaar.

- Loop met uw TD – per object - alle machines en installaties na of met zekerheid kan worden gesteld dat bij onderhoud, reparaties of aanpassingen geen (oude) asbesthoudende onderdelen zijn toegevoegd (bijvoorbeeld afdichtingsmaterialen of pakkingen).
- Doe ook een check op reserveonderdelen in magazijn en opslag².

Zet elk object of gebouw(deel) waarover u twijfels heeft op het lijstje van objecten waar 'asbest mogelijk aanwezig is' en ga naar stap 3 in het schema.

Stap 3 Vooronderzoek per object

U heeft geconstateerd dat zich mogelijk asbestverdacht of asbesthoudend materiaal in uw bedrijf bevindt. Er heeft echter nog geen vooronderzoek of asbestinventarisatie plaatsgevonden, of de betreffende inventarisatie is niet recent of actueel.

In dat geval is per object een nader vooronderzoek nodig. Hierbij hoort een uitgebreide visuele inspectie - ook achter eenvoudig te verwijderen beplating - alsmede een nadere beoordeling van de informatie van leveranciers en TD (om vast te stellen of bij aanpassingen c.q. reparaties onderdelen met asbesthoudend materiaal zijn aangebracht).

Met dit vooronderzoek gaat u nog beter na of, en zo ja, waar mogelijk asbestverdacht materiaal zich bevindt in gebouw, apparatuur of machines en in welke staat het verkeert (in goede staat, verweerd, beschadigd enz.). Op basis daarvan kunt u beoordelen of

2. Tijdens eerdere inspecties van de ILT is gebleken dat in 50 % van de geïnspecteerde bedrijven reserve-onderdelen aanwezig waren die asbesthoudende materialen bevatten.

aanvullend onderzoek, middels een meer diepgaande asbestinventarisatie, in uw situatie noodzakelijk is. Met zo'n inventarisatie wordt van mogelijk asbestverdacht materiaal definitief vastgesteld of het daadwerkelijk asbesthoudend is (en om welke soort het gaat). Zodra asbest daadwerkelijk is vastgesteld, wordt dat officieel geregistreerd en kan toezicht worden gehouden op verdere afwikkeling.

Wie moet het vooronderzoek verrichten?

Het vooronderzoek moet altijd worden uitgevoerd door iemand die voldoende deskundig is om asbestverdachte materialen te kunnen herkennen en een risicobeoordeling te maken:

- gezien het belang van een goed onderzoek van objecten waar productie- of technisch personeel regelmatig in of aan werkt (c.q. waarin zich product bevindt), schakelt u bij productieapparatuur en andere 'kritische' plekken altijd een SC-540 gecertificeerd asbestinventarisatiebureau in.
- ook voor andere (meer incidentele en afgelegen) plaatsen in gebouwen en/of installaties gaat de voorkeur uit naar een onderzoek door een externe deskundige, maar u mag ook een eigen medewerker inzetten die hiervoor is opgeleid.

Een goede tussenvorm die door meerdere bedrijven wordt gebruikt, is het inschakelen van een externe deskundige en het tegelijkertijd laten opleiden van een deskundige medewerker die – onder supervisie van deze externe deskundige – een deel van het vooronderzoek kan verrichten. Dit garandeert niet alleen de zorgvuldigheid van het onderzoek maar kan ook de kosten drukken, zeker daar waar het onderzoek omvangrijk is (bijvoorbeeld bij meerdere oude gebouwen, installaties en productieapparatuur). Deze medewerker kunt u bovendien vervolgens bij het beheerstraject inzetten.

Maak dus een zorgvuldige afweging (zie kaders pagina 26 en 27).

Beschadigd brandwerend materiaal

Voordelen van externe ondersteuning

Een goede, kwalitatieve check op de aanwezigheid van mogelijk asbesthoudend materiaal laat u uitvoeren door iemand die voldoende deskundig is om asbestverdachte materialen te kunnen herkennen. Op niet-kritische plekken in gebouwen en installaties mag dat een deskundige medewerker zijn. Dat kan op de korte termijn goedkoper zijn, maar dat hoeft niet. Zo is een deskundige medewerker onvoldoende opgeleid om aanbevelingen te doen bij mogelijk risicovolle situaties. Daar moet dan alsnog een externe adviseur bij worden betrokken.

Voordelen van het inschakelen van een goede externe adviseur zijn:

- u weet zeker dat er goed wordt geïnventariseerd: u kunt dus niet meer worden verrast door onvoorziene situaties. Een deskundige medewerker kan situaties minder goed beoordelen dan een externe deskundige;
- zelf inventariseren kan duur uitpakken als bij een calamiteit (bijvoorbeeld brand) blijkt dat situaties over het hoofd zijn gezien en hals over kop maatregelen moeten worden genomen;
- u krijgt direct een deskundig advies over de maatregelen die u moet nemen. Zo kunt u meteen een duidelijk plan maken om de asbestproblematiek beheersbaar te houden;
- samen met een externe deskundige kunt u beslissen of het nodig is om een eigen medewerker voor asbestherkenning op te leiden, bijvoorbeeld voor asbesthoudend materiaal dat gedurende enige tijd periodiek moet worden geïnspecteerd (monitoring);
- een externe deskundige kan een TD-er 'on the job' trainen voor deze monitoring.

Deskundige medewerker: eisen aan ervaring en opleiding

Een medewerker is deskundig als deze aantoonbaar is opgeleid om asbest te herkennen. De medewerker moet ook over voldoende ervaring en kennis beschikken om deze taak uit te kunnen voeren: denk aan een ervaren TD-er of interne arbocoördinator / preventiemedewerker die het bedrijf goed kent en voldoende inzicht heeft om bouwkundige- en installatietechnische aspecten te kunnen beoordelen.

Een goede opleiding asbestherkenning bevat:

- uitgebreide informatie over asbest (eigenschappen, risico's, waar en hoe het voor komt);
- oefeningen gericht op het herkennen van asbest, bij voorkeur met behulp van een practicum met asbesthoudende materialen;
- uitleg hoe te werk te gaan bij asbestherkenning in het bedrijf;
- en een afsluitende toets om de kennis te testen.

Voor de deskundigheid van de medewerker is het ook van belang dat de kennis up-to-date blijft. Er zijn veel ontwikkelingen, zowel in regelgeving als in de aanpak van bijvoorbeeld asbestverwijdering. Minstens eens in de drie jaar is een hernieuwde opleiding dan ook noodzakelijk. Een deskundige medewerker kan ondanks zijn training en ervaring lang niet altijd beoordelen welke concrete maatregelen nodig zijn in risicovolle situaties.

Onafhankelijkheid asbestinventarisatiebedrijf

Een asbestinventarisatiebedrijf dat wordt betrokken bij een vooronderzoek moet onafhankelijk advies kunnen geven en mag dus niet tegelijkertijd een aanbod doen om het asbest te verwijderen. Omdat het van belang is dat u alleen werkt met een bureau dat over de juiste certificaten beschikt (zowel voor

het externe bureau zelf als de externe asbestdeskundige) kunt u via www.ascert.nl nagaan welke bedrijven en deskundigen daadwerkelijk over de benodigde certificaten beschikken. Voor mogelijke suggesties en adviezen kunt u terecht bij VBZ of NVB.

Uitkomsten vooronderzoek: hoe nu verder?

Het vooronderzoek leidt tot een rapport met uitkomsten per object. Is de aanwezigheid van asbesthoudende materialen niet uitgesloten, dan bevat het rapport tekeningen waarop is aangegeven waar zich (mogelijk) asbestverdacht materiaal bevindt, liefst aangevuld met foto's.

Er zijn nu twee mogelijkheden:

- a) Het vooronderzoek geeft geen aanleiding om aanwezigheid van asbestverdacht materiaal te veronderstellen. Dan beschouwt u deze fase als afgesloten en kunnen alle gegevens worden opgeslagen. Er zijn dan geen vervolgstappen nodig. Zorg er wel voor dat u alle documenten kunt overhandigen als de inspectie ernaar vraagt.
- b) De aanwezigheid van asbesthoudend materiaal is niet uitgesloten. Dan gaat u over tot een goede beoordeling van eventuele risico's, zie fase 2.

Uit fase 1 is gebleken dat asbestverdacht of asbesthoudend materiaal aanwezig of niet uit te sluiten is. In dat geval moet per object een beoordeling van de risico's plaatsvinden. U stelt vervolgens vast welke maatregelen moeten worden genomen om risico's te voorkomen.

Uitgangspunt in deze hele fase is: zorg dat alle medewerkers van het asbest afblijven, ook als het gaat om asbestverdacht materiaal! Voorkom beschadiging van het materiaal (dus: niet zelf verwijderen of afbreken) en stem uw handelingen af met een adviseur. Deze kan ervoor zorgen dat zich geen incidenten voordoen met een nasleep waar u niet op zit te wachten (onrust bij personeel, ongewenste publiciteit, inspecties, claims of boetes).

Risicobeoordeling: bij reële risico's altijd door gecertificeerd adviseur

Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sprake is van reële risico's voor medewerkers, bijvoorbeeld omdat het productieapparaat betreft of andere plaatsen waar productie- of technisch personeel regelmatig in of aan werkt (en/of waarin zich het product bevindt), dan laat u een goede risicobeoordeling maken door een SC-540 gecertificeerd bureau. Dit doet u in ieder geval bij afwegingen ten aanzien van productieapparatuur en andere plaatsen waar productie- of technisch personeel regelmatig in of aan werkt (en/of waarin zich product bevindt). Ook als u verwacht dat sanering aan de orde kan zijn, is directe inschakeling van de juiste externe deskundige bij stap 4 noodzakelijk. Realiseert u zich daarbij dat ten aanzien van saneren strenge regels gelden en dat sprake is van hoge boetes als u zich niet aan deze regels houdt.

Asbest pakkingen in installatie

Stap 4 Vaststellen of aanvullend onderzoek nodig is voor goede risicobeoordeling

Allereerst stelt u vast of u met het vooronderzoek uit fase 1 al voldoende informatie heeft om de risico's te beoordelen en op een verantwoorde wijze maatregelen vast te stellen.

Het kan zijn dat de uitkomst is dat asbesthoudend of –verdacht materiaal zich slechts op één of twee plekken in uw bedrijf bevindt (in nog goede conditie, goed afgeschermd e.d.). En dat het bovendien om plaatsen gaat waar medewerkers geen risico lopen om tijdens hun werkzaamheden te worden blootgesteld aan dit materiaal. In dat geval kunt u daarvan direct een risicobeoordeling (laten) maken en maatregelen treffen. Ga dan naar stap 5.

Is echter op basis van het vooronderzoek nog steeds onduidelijk of asbesthoudend materiaal aanwezig is en/of in welke conditie het materiaal verkeert (bijvoorbeeld omdat het op een plaats zit waar de visuele inspectie tekort schiet) dan is eerst verder onderzoek nodig.

In dat geval kiest u voor een aanvullend onderzoek. Dat onderzoek kunt u niet zelf verrichten: de kans bestaat namelijk dat het materiaal beschadigd raakt (en dan is deskundig handelen nodig). Bovendien moet vaak materiaalonderzoek worden gedaan. Ook dat kan alleen een deskundige (laten) verrichten. Advies van een SC-540-gecertificeerd bureau is in ieder geval nodig bij:

- Nader onderzoek bij productieapparatuur en op kritische plekken in gebouwen en installaties³.
- Bespreek met dit bureau welk type onderzoek passend is en of eventueel aanvullende (lucht)metingen / bemonsteringen nood-

zakelijk zijn (blootstellingsonderzoek). Let op dat het bureau u niet een te uitvoerig onderzoek laat bekostigen. Vraag bij twijfel een tweede onderzoeksvoorstel aan bij een ander bureau.

- Is een asbestinventarisatie type A noodzakelijk (verplicht om te bepalen om welk type asbest het gaat en onder welke condities de asbestverwijdering dient plaats te vinden) dan dient dit onderzoek altijd te voldoen aan SC-540.

Bij een grondige nadere inventarisatie, zoals asbestinventarisatie type A, is het verstandig om uw medewerkers voor te bereiden op de komst van onderzoekers in beschermende kleding ('witte pakken'). Kies – zo mogelijk – een moment dat de productie stil ligt, bijvoorbeeld bij groot onderhoud.

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek maakt u een risicobeoordeling en kiest u voor beheersen en saneren (stap 5).

Stap 5 Risicobeoordeling en het vaststellen van maatregelen

Op basis van de uitkomsten van de onderzoeken maakt u per object een risicobeoordeling en stelt u maatregelen vast, namelijk:

- a. Beheersen of;
- b. Saneren van het asbesthoudend materiaal.

3. Kritische plekken zijn plaatsen waar het risico bestaat dat medewerkers (zowel productiepersoneel als bijvoorbeeld medewerkers van de technische dienst) kunnen worden blootgesteld aan asbestvezels en/of asbeststof, of op plaatsen waar deze in producten terecht kunnen komen.

Saneren verdient voorkeur boven beheersen

Saneringen kunnen duur en ingrijpend zijn, zeker als een deel van de productie moet worden stilgelegd. Dat kan een reden zijn om het 'even' uit te stellen. Saneren heeft om meerdere redenen de voorkeur boven beheersen:

- het is de beste manier om definitief van het probleem af te zijn: u zult er dan niet meer mee te maken hebben.
- het is een flinke klus om asbest langdurig te beheersen. U moet - zolang sprake is van asbesthoudend materiaal - de staat ervan in de gaten houden (monitoring). De ervaring leert dat het erg lastig is om jarenlang alert te blijven.
- daarnaast loopt u geen risico meer dat asbestvezels vrijkomen tijdens incidenten, bijvoorbeeld bij onderhoudswerkzaamheden of brand.
- een sanering voorkomt dat u voortdurend derde partijen (zoals onderhoudsfirma's) moet wijzen op mogelijke risico's.
- het verwijderen van asbest wordt de komende jaren door het aanscherpen van de veiligheidsregels eerder duurder dan goedkoper. Saneringen doorschuiven naar de toekomst kan dus uiteindelijk veel duurder uitpakken. Voor sommige saneringen zijn al uiterste data gesteld: zo moeten asbestdaken uiterlijk per 2024 verwijderd zijn.
- door actief te saneren wordt ook mogelijke imagoschade door negatieve publiciteit voorkomen, voor het eigen bedrijf en voor de sector.

A. Beheersen

U beslist tot beheersen als het aanwezige asbest niet binnen afzienbare termijn kan / zal leiden tot knelpunten, zoals blootstelling (medewerkers), contaminatie product en/of milieuschade.

Beheersen kan bijvoorbeeld in situaties waar het asbesthoudend materiaal onbeschadigd en/of goed afgeschermd is (dus niet vrij kan komen). Kijk in bijlage 1 voor informatie over de verschillende onderdelen van een asbestbeheersplan.

Het is belangrijk dat u zich realiseert dat zorgvuldige communicatie en voorlichting essentiële onderdelen zijn van een beheersplan. Niet alleen om de concrete voorzorgsmaatregelen naar alle betrokkenen te communiceren, ook omdat het risico bestaat dat asbest, zolang het in uw bedrijf aanwezig blijft, ongewild kan worden beschadigd en vezels en/of stof vrijkomen. Medewerkers – maar ook externen – moeten dus goed ingelicht worden wat zij moeten doen om dit te voorkomen.

Zorgplicht en aansprakelijkheid bij het werken met derden

Tijdens het hele proces rond asbestinventarisatie en –verwijdering, maar ook als u besluit over te gaan tot beheersing in plaats van verwijdering van asbesthoudend materiaal, bent u (mede) aansprakelijk voor eventuele risico's die mensen lopen door blootstelling aan asbestvezels. Als werkgever heeft u een zorgplicht, zowel voor uw eigen medewerkers als voor medewerkers van bedrijven die in of voor uw organisatie werkzaamheden verrichten. In dat geval deelt u deze zorgplicht natuurlijk met de betreffende werkgevers. Heeft u besloten tot een beheersplan, wees dan extra oplettend bij verbouwingen, reparaties en onderhoud. Lang niet alle aannemers en installatiebedrijven zijn alert op de aanwezigheid van asbest. Zorg vooraf voor voldoende informatie als zij moeten werken op plaatsen waar zich asbest bevindt en bespreek welke veiligheidsmaatregelen noodzakelijk zijn. Kaart ook in andere situaties – zoals de sloop van oude muren of plafonds in verband met een verbouwing – tijdig het onderwerp 'asbest' aan bij het bedrijf dat deze werkzaamheden verricht.

B. Saneren

U kiest voor sanering:

- als er reële gezondheidsrisico's zijn voor uw medewerkers of de kans daarop niet is uit te sluiten, bijvoorbeeld tijdens onderhoudswerkzaamheden door de TD of derden. Dat kan aan de orde zijn wanneer het asbest in slechte conditie verkeert of het op een plaats zit waar kans op beschadiging bestaat tijdens productie- of werkzaamheden of onderhoud.
- indien u liever (op afzienbare termijn) van alle mogelijke problemen rond asbest af wilt zijn.

Saneren is een ingrijpende beslissing, ook omdat vaak een deel van de productie moet worden stilgelegd. Maak daarom op grond van de resultaten van de (voor)onderzoeken – rekening houdend met de financiële en organisatorische mogelijkheden van uw bedrijf – een planning op welke termijn u tot sanering over zult gaan. Houd er bij de meerjarenplanning rekening mee dat – gezien de levensduur van asbest – de kwaliteit van het asbest door de jaren heen verder afneemt.

Saneringen: drie risicoklassen

Voorafgaand aan iedere asbestsanering moet een asbestinventarisatie worden uitgevoerd door een SC-530 gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. In het asbestinventarisatierapport wordt de sanering ingedeeld in een risicoklasse: risicoklasse 1, 2 of 2A. De risicoklasse is afhankelijk van het soort asbestmateriaal en de risico's bij het verwijderen. Een sanering in risicoklasse 2 en 2A moet altijd door een daartoe gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf worden uitgevoerd. Dit zijn over het algemeen saneringen met een hoog tot zeer hoog risico waarbij bewerkingen aan het materiaal nodig zijn.

Bij saneringen in risicoklasse 1 is het niet verplicht om een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf in te zetten. Het gaat dan om saneringen met

een laag risico, met name het verwijderen van hecht-gebonden materialen die niet bewerkt hoeven te worden en die niet zijn aangetast of verweerd. Bespreek altijd met het inventarisatiebedrijf aan welke vereisten in uw situatie moet worden voldaan.

Uiteraard moeten ook saneringen in risicoklasse 1 veilig worden uitgevoerd: in alle situaties gelden de regels van Arbowet en Arbobesluit omtrent het veilig werken met gevaarlijke stoffen.

Natuurlijk moeten alle saneringen goed worden voorbereid, ook als het gaat om klasse 1 saneringen. Zo moet altijd van tevoren worden nagedacht hoe dit veilig kan gebeuren (conform de regels van Arbowet en Arbobesluit). Asbesthoudend materiaal moet bovendien, hoe 'klein' ook (bijvoorbeeld een plantenbak), altijd conform de geldende regelgeving verpakt aan een erkende asbestinzamelaar worden aangeboden.

Bij saneringen met een normaal of hoog risico (risicoklassen 2 en 2A), die worden uitgevoerd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf, zijn de volgende fasen te onderscheiden:

- Voorbereiding van de sanering: (een deel van) het object wordt ingepakt ('containment') zodat het asbesthoudend materiaal veilig kan worden gedemonteerd en verpakt, zonder dat asbestvezels zich buiten het containment verspreiden.
- De eigenlijke sanering: verwijdering van het asbest of het gehele object.
- Het schoonmaken van het containment na de werkzaamheden.
- Vrijgave: eerst wordt gecontroleerd of het containment kan worden weggehaald (verplichte controle op vrijgave): er moet garantie zijn dat in dat geval niet alsnog asbestvezels vrijkomen. Pas daarna wordt het containment verwijderd en is de situatie weer gebruiksklaar.
- Afvoer van het materiaal: het afval moet op de voorgeschreven manier worden aangeboden aan een erkende asbestinzamelaar, zodat deze het asbestafval gecontroleerd kan verwerken.

Asbestsanering in eindfase

Toezicht regelen op asbestsanering

Goed toezicht tijdens elke asbestsanering is erg belangrijk, ook in het belang van de eigen werknemers. Asbestsaneringsbedrijven moeten in de eerste plaats zelf toezicht houden op de uitvoering. Zij worden daarnaast ook steekproefsgewijs gecontroleerd op een juiste uitvoering van deze taak door hun certificatie-instelling en door de Inspectie SZW.

In de praktijk van asbestverwijdering gaat echter nog geregeld wat mis. Zorg daarom bij elke sanering klasse 2 of 2A zelf ook voor goed en deskundig toezicht. Schakel bij een sanering, waarbij mogelijk asbestvezels kunnen vrijkomen in ieder geval een externe deskundige in met ruime saneringsbegeleiding (DTA, Deskundig toezichthouder asbestverwijdering, SC-510 gecertificeerd). Deze houdt toezicht op een zorgvuldige werkwijze tijdens de sanering, maar checkt ook of vrijgave kan plaatsvinden. Zo wordt voorkomen dat toch nog asbestvezels tijdens en/of na afloop van de sanering in uw bedrijf vrij kunnen komen. De deskundige mag overigens niet werkzaam zijn bij het bedrijf dat de asbestverwijdering (sanering) voor zijn rekening neemt, maar kan wel worden ingeschakeld via het bedrijf dat de inventarisatie (SC-540 gecertificeerd) heeft verricht.

Sloopmelding

In de meeste gevallen mag een asbestsanering- en verwijdering niet zonder sloopmelding plaatsvinden. Uitzonderingen gelden slechts voor een enkele situatie. Stem dit goed af met uw adviseur. De melding moet vier weken van tevoren plaatsvinden bij het 'Omgevingsloket' van de gemeente (www.omgevingsloket.nl). Soms wordt om een aanvullende asbestinventarisatie B gevraagd. Via een sloopmelding wordt het bevoegd gezag op de hoogte gesteld: de IL&T (Inspectie voor de Leefomgeving en Trans-

port), de Inspectie SZW en de gemeente. Dat kan leiden tot controles (tijdens de sanering, maar ook achteraf). Worden de werkzaamheden uitgevoerd door asbestverwijderingsbedrijven van wie men vermoedt dat zij de regels niet helemaal juist uitvoeren dan is de kans op controle groter.

Checken certificering saneringsbedrijf

Indien u gebruik moet maken van een asbestsaneringsbedrijf kijk dan op de website van de Stichting Ascet (www.ascet.nl), waar u alle gecertificeerde firma's kunt vinden. Voor mogelijke suggesties of adviezen kunt u terecht bij VBZ of NVB.

Bijlage 1. Een asbestbeheersplan: wat moet dat omvatten?

Als bij een of meer objecten gekozen wordt voor de optie 'beheersen': leg dan de benodigde maatregelen vast in een asbestbeheersplan. Hieronder staan de verschillende onderdelen beschreven. Leg het beheersplan ter instemming voor aan uw OR of PVT (indien aanwezig).

1. Voorlichten en opleiden

- Zorg ten behoeve van relevante medewerkers (bijv. hoofd TD of bedrijfsvoering; andere TD-medewerkers) voor een cursus door een gecertificeerd bureau over asbestherkenning, monitoring van (mogelijk) asbesthoudende apparatuur en de aanpak van asbest.
- Geef voorlichting aan uw productiepersoneel over asbestbeheersing en verstrek aanvullende instructies.
- Laat de medewerker die verantwoordelijk wordt voor het asbestdossier een korte workshop volgen over de diverse verplichtingen hieromtrent.

2. Eventueel afschermen

- Scherm zo nodig kwetsbare delen van het object af voor productie- en onderhoudspersoneel. Dat kan ook een tijdelijke maatregel zijn, voorafgaand aan een sanering.

3. Interne en externe communicatie

- Leg vast hoe de communicatie zal verlopen in relatie tot onderdelen van het beheersplan (zie voor meer informatie ook bijlage 3).
- Betrek een communicatieadviseur (intern of extern), alsmede de reeds bij uw bedrijf betrokken asbestdeskundige om u hierbij te adviseren.

4. Veilig onderhoud

- Stel vast hoe TD-medewerkers op een veilige manier onderhoud kunnen plegen aan apparatuur met (mogelijk) asbesthoudend materiaal. Stel hen altijd in staat de noodzakelijke documentatie

uit het beheersplan te raadplegen zodat ze na kunnen gaan waar asbest zich bevindt. Een goede tekening biedt duidelijkheid en voorkomt onjuiste interpretatie. Het is het overwegen waard om daar waar nodig en wenselijk waarschuwingsstickers aan te brengen, zodat duidelijk is dat extra waakzaamheid is geboden; ook ten behoeve van nieuwe mensen (en externe onderhoudsmedewerkers).

- Een belangrijk onderdeel is hoe onderhoudsmedewerkers telkens, voorafgaand aan hun werkzaamheden, de risico's kunnen inschatten (bijvoorbeeld met een taak-risicoanalyse, TRA) en hoe ze vervolgens op grond van zo'n inschatting dienen te handelen.
- Zorg dat TD-medewerkers zo'n risicoanalyse ook (laten) maken als derden onderhoudswerkzaamheden moeten verrichten.
- Laat oude, mogelijk asbesthoudende materialen uit het magazijn verwijderen. Bied het dubbel ingepakt aan bij een erkende asbestinzamelaar. Vraag om een verklaring (begeleidingsbrief/stortbewijs).

5. Monitoring

- Stel in samenspraak met het gecertificeerd adviesbureau vast hoe vaak (mogelijk) asbesthoudende apparatuur door daarvoor getrainde medewerkers moet worden beoordeeld. Doe dit op de door dat bureau aangegeven manier (bijvoorbeeld aan de hand van een checklist per object, met foto's van elk te inspecteren punt).
- Leg ook vast hoe vaak het adviesbureau bij die monitoring wordt betrokken. Naarmate de ervaring en deskundigheid van uw eigen TD-personeel toeneemt, kan het bureau minder vaak worden ingeschakeld.

6. Aanpak bij incidenten en calamiteiten

- Leg vast hoe te handelen na een incident of calamiteit (bijvoorbeeld een brand) in of aan (mogelijk) asbesthoudende apparatuur.

Bijlage 2. Asbesthoudende materialen in productie-apparatuur, installaties en gebouwen in de praktijk

Neem daarin in ieder geval een beoordeling op van een SC-540 bedrijf ten aanzien van het mogelijk vrijkomen van asbest.

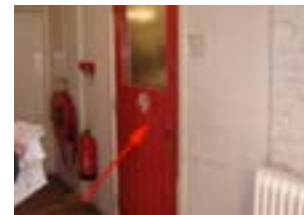
- Verwerk het onderwerp asbestincidenten en -calamiteiten tevens in het bedrijfsnoodplan en in de opleiding voor BHV'ers.
- Leg ook vast hoe - in geval van een crisis - de communicatie zal verlopen naar medewerkers en eventueel naar de pers. Betrek ook een communicatieadviseur (intern of extern) bij die communicatie (zie ook bijlage 3).

7. Documentatie

- Leg van alle (mogelijk) asbesthoudende objecten de tekeningen, leveranciersinformatie, rapportages, getroffen maatregelen, voorschriften en eventuele gebruiksbepalingen vast in een asbestdossier. Dat is voor uzelf van belang, maar ook de ILT, Inspectie SZW, gemeente en brandweer kunnen daar bij inspecties en/of calamiteiten naar vragen. Uitgangspunt is een 'gesloten asbestketen': alle documenten uit elke fase, van inventarisatie tot en met stortbewijzen van een erkende afvalverwerker, moeten worden bewaard. Hiervoor gelden ook duidelijke bewaartermijnen. Bespreek dit met uw externe deskundige.

Asbest is in vele vormen toegepast in productieapparatuur, installaties en gebouwen. Ter illustratie zijn op de volgende pagina's voorbeelden van bestaande situaties weergegeven. Deze foto's bieden slechts een selectie van plaatsen waar asbest kan voorkomen, maar geven wel een goede eerste impressie. Realiseert u zich wel dat er circa 3.500 asbesttoepassingen zijn!

Voorbeelden algemene asbesttoepassingen

asbesthoudende deur met glas

schoolbord (cement)

archieffkast (koord of schuim bij sluiting)

schakelaars

leien tegen de dakrand

broodrooster met vezelplaat

Bron:
Ingenieursbureau Oesterbaai

Voorbeelden asbest in apparatuur

pakking als afdichting van flens (rookgas)afvoerkanaal

afdichtingskoord, toegepast bij brandwerende luiken, deuren en doorgangen

plaatmateriaal in de aandrijving band

pakking als afdichting brander. Eventueel meerdere pakkingen toegepast

afstandhouder bij ondersteuning ketel

doek op transportband

plaatmateriaal ter afdichting van bijvoorbeeld oven

plaatmateriaal ter afdichting van bijvoorbeeld oven

koord in aansluiting kijkglas

koord in luik oven

Voorbeelden asbest in installatie

pakkingen in installatie (gasstraat)

koordafdichting in kanalen (rookgas, wasem en gasafvoer). De isolatie onder de aluminium schalen kan ook asbest bevatten

tussen de kanalen is koordpakking toegepast

koordpakking ter afdichting van oven

pakkingen in afsluiters (inwendig toegepast)

afdichtingskoord in elektrakasten

isolatie leidingen en vaten verwarming- of stoominstallatie

isolatie leidingen en vaten verwarming- of stoominstallatie

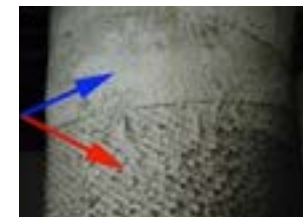
pakking tussen flens

pakkingen tussen flenzen installatie

snijmachine voor pakkingen

asbesthoudend (onder) en asbestvrij doek (boven) naast elkaar gebruikt als leidingisolatie

losse pakkingen in opslag. Veelal in magazijn Technische Dienst

beplating koelcel

afdichting bij kabeldoorvoer

kitafdichting bij metalen luchtkanaal

brandklep in (luchtbehandelings)kanalen

pakkingen en koord in verwarmingstoestellen

isolatie en afstandhouders in ketel en boilers

ketel die asbesthoudende onderdelen kan bevatten. De fundering van de ketel kan ook asbesthoudende beplating bevatten

Voorbeelden asbest in gebouwen

ontluchtingskanalen en ventilatieroosters

asbestcement luchtkanalen

beplating rond kolom

beplating tegen H-balk (staalconstructie)

cementplaat op onderzijde trap (brandwerend materiaal)

cementplaat met cellulosevezels als plafondplaat toegepast. Zacht materiaal

bitumen op plat dak (oude laag)

asbestcement hemelwaterafvoer-leiding

boeiboorden

dakbeschoot

kappen of ontluchting op schoorsteen

oude rioolleidingen in kruipruimte

brandcompartimentering (vaak boven verlaagd plafond)

kabeldoorvoer / brandcompartimentering. Beplating heeft een honinggraat structuur

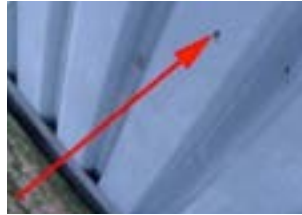
bitumen onder afstandhouder bliksemgeleiding

wafel/honinggraat structuur bij vezelplaat als brandwerende toepassing om staalconstructie

gevelbeplating (cement)

damwandprofielbeplating (coating). Robinson beplating

Zorgvuldige interne communicatie, bijvoorbeeld naar medewerkers toe, is zeer belangrijk als het om asbest gaat. Bij een incident of calamiteit is een goede externe communicatie eveneens essentieel. De term 'asbest' kan namelijk ongefundeerde, negatieve of zelfs paniekerige reacties oproepen. Niet alleen bij de eigen medewerkers maar ook - bijvoorbeeld bij een incident - bij afnemers, consumenten, omwonenden en klanten. Dat kan tot een zeer negatieve beeldvorming leiden.

De snelheid en de brede verspreiding van de sociale media kunnen dat nog versterken. Beheersing achteraf - van onjuiste of ongewilde geruchten en verdraaide feiten - is aanzienlijk lastiger dan het vooraf investeren in een zorgvuldig communicatie- en/of publiciteits-traject. Het is daarom - voor u maar ook voor andere bedrijven in de branche - van belang om negatieve beeldvorming te voorkomen.

De volgende vuistregels zijn voor goede communicatie en publiciteit van belang:

- Maak tijdig afwegingen ten aanzien van communicatie en publiciteit. Bij voorkeur vanaf de start van een traject om asbest in uw bedrijf in kaart te brengen, tot en met de fase waarin u besluiten neemt over mogelijke maatregelen. Het gaat er in feite om dat u in elke fase van een asbestinventarisatie stil staat bij de vraag wat u op welk moment met welke mensen communiceert.
- Schakel een communicatieadviseur in als u bij de start vermoedt dat u inderdaad te maken zult krijgen met beslissingen rond asbest - bijvoorbeeld omdat er een zeer reële kans is op aanwezigheid van asbest gezien de ouderdom van het gebouw en de apparatuur.
- Laat deze adviseur vervolgens nauw samenwerken met de betrokken externe asbestdeskundige. Deze heeft immers ervaring met communicatie rond asbest en kan de benodigde inhoudelijke expertise leveren zowel rond reële risico's als de

vraag welke maatregelen noodzakelijk c.q. voldoende adequaat zijn.

- Neem uw medewerkers serieus. Start tijdig met het geven van goede, feitelijke en eerlijke informatie en houdt ze bij elke nieuwe stap op de hoogte. Betrek ook de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging bij de communicatieplannen die u opstelt.
- Is inderdaad sprake van asbesthoudend materiaal en wordt besloten tot beheersing in plaats van sanering, dan blijft het risico bestaan dat het materiaal (te zijner tijd) per ongeluk door werkzaamheden beschadigd raakt of bloot komt te liggen. In een beheersplan moet dan ook altijd een onderdeel worden opgenomen hoe een goede communicatie kan voorkomen dat zich incidenten voordoen.
- Besteed apart aandacht aan de situatie tijdens mogelijke calamiteiten. Denk dan aan zaken als brand (bijvoorbeeld ovens), blikseminslag (bijvoorbeeld in een schoorsteen die mogelijk asbest bevat) of stormschade. Ongewilde incidenten kunnen zich ook voordoen als - bijvoorbeeld tijdens een verbouwing of grondwerk op het terrein - asbest wordt aangetroffen waarvan niet bekend was dat het zich daar bevond. Spreek van tevoren af wie intern moeten worden benaderd zodra zich een incident voordoet; welke externe deskundige en welke hulpdiensten dan eventueel moeten worden ingeschakeld. Belangrijk is ook om al van tevoren vast te stellen wie in een dergelijke situatie de pers te woord kan staan.
- Neem het aspect 'asbestincidenten' ook op in de recall-procedure. Als in uw bedrijf ongewild asbest vrijkomt dan moet de aandacht direct uitgaan naar voorzorgsmaatregelen om te voorkomen dat consumenten c.q. afnemers zich zorgen maken over (eventuele) contaminatie van het product.
- Indien sprake is van het mogelijk vrijkomen van asbest in de omgeving naar aanleiding van een incident, besteed dan ook

aandacht aan een zorgvuldige communicatie met de omwonenden.

LET OP: de beste manier om incidenten met asbest te voorkomen is het verwijderen van alle asbest in gebouwen, apparatuur en installaties. Is dat niet (op afzienbare termijn) mogelijk dan biedt een betrouwbaar overzicht van plaatsen in uw bedrijf waar asbest (mogelijk) voor komt, u de mogelijkheid om snel en adequaat te reageren. Zowel voor uw eigen beslissingen als voor het handelen van eventuele hulpverleners, zoals brandweer of andere hulpdiensten, is dit een onmisbaar hulpmiddel.

Bijlage 4 Korte uitleg van veelgebruikte termen

- Mogelijk asbesthoudend materiaal: dit zijn materialen die mogelijk - bijvoorbeeld gezien het bouwjaar - asbest bevatten.
- Asbestverdacht materiaal: dit zijn materialen waarvan met redelijke zekerheid kan worden gesteld dat het asbest is of asbest bevat. Het wordt asbestverdacht genoemd zolang nog niet definitief is vastgesteld - op basis van monsteronderzoek in een laboratorium - dat het daadwerkelijk asbest is (en welke soort).
- Vooronderzoek: dit is een eerste onderzoek (een goede eerste 'check') om vast te stellen of het mogelijk asbesthoudend materiaal betreft. Het onderzoek bestaat uit documenten- en visueel onderzoek. Daaruit blijkt of het om materiaal gaat dat naar (grote) waarschijnlijkheid asbest bevat.
- Asbestinventarisatie: dit is een grondiger onderzoek waarmee met meer zekerheid is vast te stellen of sprake is van asbest en zo ja, welk soort asbest. Er zijn verschillende types onderzoek. Type A is het meest voorkomende en deze geeft in de meeste situaties voldoende uitsluitel; meestal is dit voldoende voor een sloopmelding. Het omvat ook licht-destructief onderzoek. Type B vindt aanvullend plaats, in gevallen waarbij destructief onderzoek nodig is om asbesthoudend materiaal te kunnen vaststellen. Naast A en B komen nog meer typen voor, maar daar zal vrijwel geen bedrijf in deze branche mee te maken krijgen.
- Visuele inspectie: bij een visuele inspectie wordt met een getraind oog - dus zonder mogelijk asbesthoudend materiaal te beschadigen - een eerste beoordeling gemaakt van de aanwezigheid van mogelijk asbesthoudend materiaal. Er wordt dus niets gededemonteerd (bijvoorbeeld machines) of weggebroken. Wel kan eenvoudig te verwijderen plaatwerk worden weggehaald, mits dit niet leidt tot breuk of beschadiging van het (mogelijk) asbesthoudende materiaal.
- Destructief onderzoek: bij licht destructief onderzoek wordt de bouwkundige integriteit van het bouwwerk of object niet aangetast. Voorbeelden zijn het optillen van vloerdelen, het openen van een voorzetwand en/of plafond. Bij zwaar destructief onderzoek wordt de bouwkundige integriteit van het bouwwerk of object wel aangetast, bijvoorbeeld bij het blootleggen van de constructie van een installatie of gebouwdeel (met kans op het vrijkomen van asbest).
- Sanering: het verwijderen van asbest.
- DIA: deskundig inventariseerder asbest.
- DTA: deskundig toezichthouder asbestverwijdering.
- Risicoklasse 1, 2 en 3: deze klassen worden gebruikt om vast te stellen welke maatregelen bij een sanering moeten worden genomen. Dat hangt onder meer af van de soort asbest die verwijderd moet worden en de aard van de sanering. Risicoklasse 1 is de lichtste klasse (de sanering is met relatief eenvoudige maatregelen te verrichten, zonder tussenkomst van een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf), risicoklasse 3 is de zwaarste. In welke risicoklasse een sanering valt, wordt vastgesteld met het digitale systeem SMA-rt: de StoffenManager Asbest Risico-indelingsTechniek. Alleen SC-540 gecertificeerde bedrijven kunnen gebruik maken van SMA-rt.
- Containment: dit is een volledig afgeschermd (grotere of kleinere) ruimte die om het asbesthoudend onderdeel / object wordt opgesteld zodat asbestvezels zich niet buiten het containment kunnen verspreiden. Na de sanering wordt het containment eerst grondig schoongemaakt en pas weggehaald nadat met metingen is vastgesteld dat dat verantwoord is.
- Asbestbeheersplan: hierin staan alle maatregelen benoemd die u moet treffen om de risico's van asbest te minimaliseren en te beheersen. Het plan zorgt ervoor dat u aan alle verplichtingen rond asbest kunt voldoen (zie ook bijlage 1);
- Monitoring: het periodiek inspecteren / controleren van de staat (toestand) van het aanwezige asbesthoudend of asbestverdacht materiaal.
- Certificering bedrijven: zowel de inventarisatie als het

verwijderen van asbest is aan strikte regels gebonden. Daarom mogen alleen gecertificeerde bedrijven deze werkzaamheden verrichten. SC-540 certificatie geldt voor een bedrijf dat asbest-inventarisaties verricht en SC-530 voor een bureau dat asbest verwijderd. Certificaten zijn na te gaan bij www.ascert.nl.

- Certificering deskundigen: niet alleen de bedrijven, ook diverse deskundigen moeten persoonlijk gecertificeerd zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor deskundigen die inventarisaties mogen uitvoeren en als externe deskundige toezicht mogen houden op een sanering (SC-560), alsmede voor deskundigen die toezicht houden op de verwijdering (SC-510). Meer informatie is te vinden op www.ascert.nl.
- Stichting Ascert: deze stichting stelt - op basis van afspraken met het ministerie van SZW - een certificatieschema op voor het werkveld asbest en beheert dit. Bijvoorbeeld door registers te onderhouden waarin alle gecertificeerde bedrijven en deskundigen zijn opgenomen.
- ILT: de Inspectiedienst Leefomgeving en Transport van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Deze dienst waakt onder meer over een veilige en gezonde leefomgeving en controleert bij asbestsaneringen.
- ISZW: de Inspectiedienst van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (voorheen Arbeidsinspectie). Deze inspectie controleert onder meer op naleving van de Arboret en het Arbobesluit.

VBZ
Postbus 14100
2501 GC Den Haag
Dagelijkse Groenmarkt 3-5
2513 AL Den Haag

T 070 - 355 47 00
E vbz@vbz.nl
I www.vbz.nl

NVB
Postbus 360
6700 AJ Wageningen
Agro Business Park 75-83
6708 PV Wageningen

T 0317 - 47 12 05
E nvbinfo@nedverbak.nl
I www.nedverbak.nl

FNV
Postbus 9208
3506 GE Utrecht
Varrolaan 100
3584 BW Utrecht

T 088 - 368 03 68
I www.fnv.nl